

STEUNPUNT
Taal & Rekenen mbo

Activiteitenplan 2011
Steunpunt taal en rekenen mbo

Steun in de rug

bij intensivering van taal en rekenen in het mbo

Inhoud

Voorwoord

1. Context: op weg naar 2013

2. Werkwijze en organisatie

3. Activiteiten

3.1 basisactiviteiten

3.2 in 2011 doorlopende aanvullende activiteiten

Voorwoord

Dit Activiteitenplan beschrijft de activiteiten van het Steunpunt taal en rekenen mbo in 2011. De basis wordt gevormd door de activiteiten die de afgelopen twee jaar in de ondersteuning van de scholen hun meerwaarde hebben bewezen: de helpdesk, de website, de Servicedocumenten, de bijeenkomsten en de netwerken.

Daarnaast biedt dit Activiteitenplan het Steunpunt voldoende ruimte om flexibel in te spelen op actuele vragen vanuit de scholen. Want hoewel de koers rond de verbetering van de taal- en rekenprestaties de komende jaren steeds duidelijker wordt, leert de ervaring dat gedurende het jaar scholen met nieuwe ondersteuningsvragen komen. De mogelijkheid flexibel in te spelen op dit soort vragen is voor het Steunpunt cruciaal. Door in dit Activiteitenplan daarvoor de ruimte te bieden, kan het Steunpunt maximaal invulling geven aan de beoogde vraaggerichte werkwijze.

Dit Activiteitenplan bevat drie onderdelen. Na een schets van de actuele context, gaan we in op de organisatie en werkwijze van het Steunpunt. In het derde deel worden ten slotte de concrete activiteiten beschreven.

Ede, november 2010

1. Context: op weg naar 2013

Het beleid om de taal- en rekenprestaties van leerlingen op alle onderwijsniveaus te verbeteren, krijgt steeds vastere vorm. Begin augustus 2010 is de Wet Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen van kracht geworden. Hiermee zijn de referentieniveaus taal en rekenen de formele leidraad geworden voor onderwijsinstellingen, docenten en onderwijsprogramma's.

Voor het mbo-niveau zijn in eerste instantie de ogen gericht op het schooljaar 2013–2014, wanneer centraal ontwikkelde examens voor niveau 4 verplicht zijn. Een jaar later zal dat ook gelden voor de niveaus 2 en 3. De komende jaren staan voor de mbo-scholen in het teken van een zorgvuldige voorbereiding op deze grote verandering.

Op basis van de 'Regeling intensivering Nederlandse taal en rekenen mbo' kunnen de scholen aanspraak maken op aanvullende bekostiging voor activiteiten die betrekking hebben op het verbeteren van de taal- en rekenprestaties. In totaal is er tot en met 2013 jaarlijks ten minste € 50 miljoen beschikbaar. Met de systematiek van de implementatieplannen stimuleert het ministerie een zorgvuldige aanpak. Het Steunpunt heeft de scholen zoveel mogelijk ondersteund bij het opstellen van deze implementatieplannen. Jaarlijks leggen instellingen in hun jaarverslag verantwoording af over de besteding van middelen vanuit de Regeling en geven zij een beschrijving van de voortgang van het implementatieproces binnen de instelling. Het Steunpunt zal de instellingen ook hierbij zo veel mogelijk ondersteunen.

Wat de centraal ontwikkelde examens betreft, zullen de scholen de komende jaren stapsgewijs ervaring opdoen met prototypes, voorbeeldexamens en deelname aan pilotexamens. Begin 2011 zijn de eerste voorbeeldexamens taal en rekenen voor niveau 4 beschikbaar en kunnen instellingen hiermee ervaring opdoen. Eind 2011 zullen ook de voorbeeldexamens voor niveaus 2 en 3 worden opgeleverd.

In 2011 zal het Steunpunt ook activiteiten uitvoeren rond het thema Moderne vreemde talen. Met ingang van augustus 2011 wordt Engels een verplicht vak in alle mbo-4 opleidingen. Naar verwachting zal dit in 2011 de nodige vragen oproepen.

Het draagvlak voor intensivering van taal en rekenen is in het mbo onverminderd groot. Toch constateren wij ook nog veel zorgen, met name over het tempo van de ontwikkelingen. Aan het wegnemen van deze zorgen zal het Steunpunt ook in 2011 zijn steentje bijdragen door in ieder geval de kennisuitwisseling en communicatie tussen alle partijen die betrokken zijn bij de verbetering van de taal- en rekenprestaties te blijven stimuleren.

2. Werkwijze en organisatie

Het Steunpunt taal en rekenen mbo is een tijdelijke ondersteuningsorganisatie voor de mbo-instellingen die tot taak hebben de taal- en rekenprestaties van de leerlingen duurzaam te verbeteren. Na twee jaar heeft het Steunpunt een beproefde werkwijze ontwikkeld. Het sleutelbegrip is 'vraaggerichte ondersteuning'. De vraag van scholen is leidend bij keuze en invulling van de activiteiten van het Steunpunt. De taak van het Steunpunt ligt vooral op het gebied van het informeren en het bevorderen van kennisdeling.

Het Steunpunt informeert scholen primair via de website en de helpdesk. Van tijd tot tijd brengt het Steunpunt rond actuele thema's 'Servicedocumenten' uit. Ook organiseert het Steunpunt bijeenkomsten en conferenties. Kennisdeling faciliteert het Steunpunt in het bijzonder via de netwerken taal en rekenen. Waar nodig stimuleert het Steunpunt de ontwikkeling van instrumenten. Belangrijk is ook de ondersteuning die het Steunpunt levert rond het opstellen en evalueren van de implementatieplannen.

Organisatie

Wat de organisatie van het Steunpunt betreft zijn er in 2011 enkele kleine wijzigingen voorzien, met name door de inrichting van het Steunpunt taal en rekenen vo en door de ondersteuning op het gebied van de moderne vreemde talen. Voor de coördinatie van het netwerk rekenen is in 2011 0,2 fte gereserveerd. Voor de vulling en het onderhoud van het onderdeel 'taal en rekenen' van Marktplaats mbo en het Portaal Taal en Rekenen zijn moderatoren aangesteld voor in totaal 0,4 fte. Het gehele team mbo en vo wordt ondersteund door een managementassistente (1,0 fte). De totale formatieomvang bedraagt in 2011 ongeveer 3,5 fte.

Het Steunpunt maakt tot nu toe gebruik van de bureaufaciliteiten (secretariaat, kantoor, ICT) en communicatiemiddelen van MBO 2010. Ook na de afbouw van MBO 2010 zal het Steunpunt vanuit Ede blijven opereren.

De activiteiten van het Steunpunt worden vanuit het coördinatieteam geïnitieerd en gecoördineerd. De aansturing en facilitering van dit team is de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de directeur van de Stichting Innovatie Beroepsonderwijs (Hans van Nieuwkerk). Naast het Steunpunt taal en rekenen mbo functioneert ook het Steunpunt taal en rekenen vo onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de Stichting Innovatie

Beroepsonderwijs. De operationele coördinatie van de beide Steunpunten berust bij Akke Vos.

Periodiek overleg

Het Steunpunt overlegt ten minste twee keer per jaar met de opdrachtgever, de beleidsdirectie BVE van het ministerie van OCW. Vaste bespreekpunten daarin zijn de voortgang van de activiteiten van het Steunpunt, de ervaringen en belangrijkste signalen uit het veld en de actuele beleidsontwikkelingen.

Behalve dit periodieke overleg op directeurs-/bestuursniveau onderhouden medewerkers van het Steunpunt en de directie BVE intensief direct contact over concrete vragen en activiteiten.

Behalve met OCW voert het Steunpunt in ieder geval ook periodiek overleg met de voor het dossier taal en rekenen aangewezen bestuurder van de MBO Raad. Ook op medewerkersniveau is er periodiek overleg.

3 Activiteiten

Inhoudelijk zullen de activiteiten van het Steunpunt zich in 2011 naar verwachting concentreren op twee hoofdonderwerpen:

- de regelgeving op het gebied van de moderne vreemde talen in het mbo;
- de invoering van de centraal ontwikkelde examens.

Moderne vreemde talen

Een nieuwe activiteit voor het Steunpunt is de ondersteuning van mbo-instellingen op het gebied van moderne vreemde talen (MVT). Al vanaf de oprichting, in januari 2009, kreeg het Steunpunt regelmatig vragen over dit onderwerp. Deze vragen werden tot dusver doorgespeeld aan MBO 2010. Om een aantal redenen is echter voorgesteld om vanaf 2011 ook de informatievoorziening over MVT onder te brengen bij het Steunpunt. Zo beschikt het Steunpunt over de juiste infrastructuur (website, netwerken) en is het inmiddels binnen het veld een logisch expertisecentrum geworden. Omdat de regelgeving op dit vlak nog in beweging is, zal de behoefte aan informatie over MVT de komende jaren alleen maar groeien.

Het Steunpunt zal de ondersteuning op het gebied van moderne vreemde talen in 2011 onder meer invulling geven door te fungeren als communicatieplatform voor OCW, de kennisdeling over MVT in het mbo-veld te stimuleren en het aanbod van MVT-materiaal te ontsluiten. Namens het Steunpunt heeft de Stichting Innovatie Beroepsonderwijs hiervoor in de zomer van 2010 aanvullende financiering aangevraagd bij het ministerie van OCW.

Invoering centraal ontwikkelde examens

De invoering van centraal ontwikkelde examens zal de het komende jaar ook veel aandacht vragen van de scholen en dus ook van het Steunpunt. Met de 'uitrol' van de vereiste software en de mogelijkheid om met voorbeeldexamens te oefenen wordt heel concreet duidelijk welke inspanning van de scholen wordt verwacht. Het gaat om een complex invoeringsproces, dat niet alleen betrekking heeft op de onderwijsinhoud, maar ook op vraagstukken rond de ICT en de logistieke organisatie. Invoering vereist nauwe samenwerking en afstemming tussen de verschillende betrokkenen binnen de mbo-instellingen. Een goede communicatie binnen de mbo-instellingen en tussen de mbo-instellingen, het College van Examens en het Cito is daarom cruciaal voor een succesvolle invoering. De ondersteuning van het Steunpunt is er daarom ook op gericht die communicatie goed te laten verlopen.

Drie hoofdtaken

De activiteiten van het Steunpunt vallen ook in 2011 uiteen in drie 'hoofdtaken': informeren, kennisdeling stimuleren en het ondersteunen van instellingen.

De informerende rol wordt door het Steunpunt faciliterend vormgegeven: informatie die voor het mbo-werkveld relevant is, wordt verzameld, eventueel toegelicht en ter beschikking gesteld, zónder daarbij in een bepaalde pedagogisch-didactische richting te sturen. Dit doet het Steunpunt onder meer middels de website, de helpdesk, Servicedocumenten, het organiseren van (Flits)bijeenkomsten en het geven van presentaties op bijeenkomsten van derden.

Het Steunpunt ziet het delen van kennis tot een van haar belangrijkste taken. Het stimuleren van kennisdeling tussen mbo-instellingen onderling, hoort daar vanzelfsprekend ook bij. Om de kennis over bijvoorbeeld de inzet van leermiddelen en -instrumenten te vergroten en de effectiviteit te verbeteren van strategieën voor beter taal- en rekenonderwijs in het mbo, fungeert het Steunpunt als verbindende partij in diverse taal- en rekennetwerken. Daarnaast is het Steunpunt actief betrokken bij de website www.marktplaatsmbo.nl, waar leermiddelen worden aangeboden.

Ten slotte ontwikkelt het Steunpunt, vaak in samenwerking met derden, ook activiteiten of producten die specifiek zijn gericht op bepaalde onderdelen, bijvoorbeeld 'ICO taal en rekenen mbo' (in het kader van het 'Implementatieplan taal en rekenen mbo 2010-2013'), het ontsluiten van aanbod (via de eigen website en het samen met Kennisnet opgezette Portaal taal en rekenen) en het ontwikkelen van aanbod (bijvoorbeeld 'Taal en AKA', Rekenwijzer AKA' en ondersteunende instrumenten voor instellingsexamens).

Deze drie hoofdtaken lopen als een rode draad door de activiteiten die het Steunpunt de afgelopen twee jaar op dit vlak heeft ontplooid, en waarvan de meerwaarde inmiddels is gebleken. Deze activiteiten zullen ook in 2011 de basis vormen van de dagelijkse werkzaamheden. Hieronder volgt een overzicht van de activiteiten die het Steunpunt voor 2011 op de rol heeft staan, uitgesplitst naar de basisactiviteiten en de aanvullende activiteiten, voor zover deze nu bekend zijn; de kracht van het Steunpunt blijft de mogelijkheid flexibel in te springen op vragen vanuit het veld.

3.1 Basisactiviteiten

Website

De website www.steunpuntaalenrekenenmbo.nl speelt een belangrijke rol bij de dienstverlening van het Steunpunt. Bezoekers kunnen hier terecht voor het laatste nieuws, actuele beleidsontwikkelingen, relevante wijzigingen in wet- en regelgeving, veel gestelde vragen, etc. Ook stelt het Steunpunt via de site praktijkvoorbeelden en 'Servicedocumenten' beschikbaar. Ook in 2011 streeft de website volledigheid na.

Helpdesk

Tot de basisinfrastructuur van het Steunpunt behoort de helpdesk. Instellingen kunnen, telefonisch of via het vragenformulier op de website 24 uur per dag met hun vragen terecht bij de beleidsadviseurs van het Steunpunt. Dagelijks krijgt het Steunpunt op deze manier meerdere vragen en verzoeken binnen. De helpdesk voorziet hiermee duidelijk in een behoefte. Voor 2011 is een verdere groei van het aantal vragen voorzien.

Flitsberichten en Servicedocumenten

Actuele ontwikkelingen die relevant zijn voor het mbo-veld, communiceert het Steunpunt meestal direct per e-mailnieuwsbrief, het 'Flitsbericht'. Uitgebreider zijn de Servicedocumenten, waarin relevante informatie uit brieven van OCW of andere beleidsstukken wordt samengevat en toegelicht. In 2011 is in ieder geval een servicedocument over het examenbesluit (voor niveau 2 en 3 opleidingen) voorzien en over nieuwe mbo-regelgeving voor moderne vreemde talen.

Flitsbijeenkomsten

Het Steunpunt organiseert zogeheten 'Flitsbijeenkomsten' zodra duidelijk wordt dat onderwijsinstellingen behoefte hebben aan extra toelichting op (actuele) ontwikkelingen. Dit instrument zal in 2011 flexibel worden ingezet.

Conferenties

Het stimuleren en faciliteren van kennisdeling is een van de speerpunten van het Steunpunt. De conferenties die het Steunpunt in 2010 – al dan niet in samenwerking met andere partijen – organiseerde, boden instellingen hiertoe een platform. Tijdens deze conferenties stonden de Wet referentieniveaus taal en rekenen en de invoering van centraal ontwikkelde examens centraal. Voor december 2010 staat nog de conferentie *Tijd voor rekenen* gepland.

Netwerken

De netwerken taal en rekenen zijn van groot belang voor het Steunpunt. Ze bieden een platform om docenten direct en actief te betrekken bij ontwikkeling en uitvoering van beleid. De grootste opbrengst van de netwerken zijn de netwerken zelf. De netwerken komen in 2011 bij elkaar zo vaak als daaraan behoefte is: de bijeenkomsten zijn altijd een middel, nooit een doel op zich.

Overzicht leermiddelen

In opdracht van het Steunpunt taal en rekenen mbo heeft Actis Advies in 2009 een inventarisatie gemaakt van het aanbod aan leermiddelen, toetsen, volgsystemen, nascholing en (beleids)ondersteuning op het gebied van taal en rekenen in het mbo. Net als in 2010 zal dit overzicht in 2011 worden geactualiseerd. Vanaf eind 2010 verschijnt er ook een overzicht voor het aanbod op het gebied van moderne vreemde talen voor mbo.

Samenwerking met 'derden'

De activiteiten van het Steunpunt zijn onderdeel van een breed scala aan initiatieven waarmee het ministerie van OCW de prestaties van leerlingen op het gebied van taal en rekenen wil verbeteren. Het Steunpunt werkt dan ook nauw samen met andere organisaties die actief zijn op het gebied van taal en rekenen. Deze samenwerking zal in 2011 verder worden uitgebreid.

3.2 In 2011 doorlopende aanvullende activiteiten

Enkele in 2010 gestarte aanvullende activiteiten lopen in 2011 nog door.

Ontwikkeling van ondersteunende instrumenten schoolexamens Nederlands

De 'Voorbeeldtoetsen productieve vaardigheden Taal' worden in 2011 verder ontwikkeld. Deze toetsen zijn bedoeld voor de niveaus 2F en 3F van het Referentiekader Nederlands. De toetsen zijn gericht op zowel de burgerschaps- als de beroepsgerichte context, worden voorbeeldmatig uitgewerkt en kunnen worden gebruikt als casco's/frames voor het instellingsexamen van alle mbo-opleidingen van niveau 1 tot en met 4. De voorbeeldtoetsen worden samen met het beroepenveld (taaldocenten) ontwikkeld. De bedoeling is dat de voorbeeldtoetsen rond de zomer 2011 klaar zijn, zodat ze in het schooljaar 2011/2012 kunnen worden benut.

Taal de Baas

De (door)ontwikkeling van het diagnostisch toetsinstrumentarium 'Taal de baas' staat ook in 2011 op de planning van het Steunpunt. Doel van dit project is ervoor te zorgen dat een webbased applicatie ter beschikking komt voor de scholen, gericht op de vaardigheden lezen en luisteren. Hiermee kunnen leerlingen en docenten in het mbo (opleidingsniveaus 1 t/m 4) fijnmazig en op ieder moment vaststellen waar de taalontwikkeling stagneert. 'Taal de baas' is een diagnosticerend/remediërend programma voor de taalzwakke mbo-deelnemers dat náást bestaande of nog in ontwikkeling zijnde niveaubepalende toetsen en/of taalmethoden, gebruikt dient te worden.

De ontwikkeling van 'Taal de Baas' richt zich op twaalf taalonderdelen. Mbo-deelnemers met een taalachterstand kunnen daarmee op speelse en effectieve wijze onderzoeken waar hun zwakke plek ligt en direct aan de slag gaan om achterstanden weg te werken. De expertise van Kennisnet wordt betrokken bij de ontwikkeling en implementatie van Taal de baas als breed inzetbaar en open toegankelijk diagnostisch instrumentarium voor Nederlands voor het gehele mbo.

GoedRekenen

In opdracht van het Steunpunt ontwikkelen APS, Hogeschool Utrecht, Stichting Alfabeter en Stichting ETV 'GoedRekenen', een webbased leermiddel waarmee jongeren en jongvolwassenen met een taal- en rekenachterstand op een voor hen effectieve en aansprekende manier de rekenvaardigheid kunnen verhogen. Het richt zich op

referentieniveau 2F voor een doelgroep die veelal 1F in hun schoolse loopbaan niet succesvol heeft afgerond.

Het materiaal kent twee niveaus. Niveau A is voor deelnemers met grote hiaten en achterstanden met betrekking tot referentieniveau 1F. Niveau B is nodig om de aansluiting met 2F te kunnen maken. Het materiaal sluit aan op de alledaagse werkelijkheid van de deelnemers en is gerelateerd aan de domeinen van het referentiekader. In het voorjaar van 2011 komt een demoversie beschikbaar van 'GoedRekenen'. Op basis van de demoversie wordt in de loop van 2011 over de verdere ontwikkeling besloten.

Implementatieplannen Taal en Rekenen

Alle mbo-instellingen hebben 1 april 2010 een implementatieplan ingeleverd. Hierin is beschreven hoe de extra financiële middelen die het Ministerie beschikbaar heeft gesteld voor Nederlandse taal en rekenen ingezet gaan worden ter intensivering van het taal- en rekenonderwijs. Over deze extra middelen moeten de instellingen verantwoording afleggen in hun jaarrapportage. Het gaat om zowel financiële als inhoudelijke verantwoording. De inhoudelijke verantwoording wordt door het Steunpunt geanalyseerd op een vergelijkbare manier als bij de implementatieplannen. Hierover wordt een rapportage gemaakt die als bijlage bij het activiteitenverslag van het Steunpunt zal worden gevoegd.

ICO taal en rekenen mbo

Het ICO taal en rekenen is een webbased systeem dat mbo-instellingen helpt hun plannen op het gebied van taal en rekenen op een systematische en inzichtelijke wijze uit te werken. Tevens helpt het ICO-systeem bij het monitoren van het taal- en rekenbeleid en het doorvoeren van verbeteringen. In 2011 wordt dit systeem verder doorontwikkeld en via het internet beschikbaar gesteld.